

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Kielcach

LKI.410.6.5.2024

Tomasz Kośny
Dyrektor II Liceum Ogólnokształcącego
im. J. Śniadeckiego w Kielcach
ul. Śniadeckich 9
25-366 Kielce

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/24/082 – Propagowanie i wdrażanie zdrowego odżywiania

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	II Liceum Ogólnokształcące im. J. Śniadeckiego w Kielcach (dalej: Liceum lub Szkoła), ul. Śniadeckich 9, 25-366 Kielce.
Kierownik jednostki kontrolowanej	Tomasz Kośny, Dyrektor Liceum (dalej: Dyrektor) od 1 września 2019 r. do 31 sierpnia 2024 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Rozwiązania organizacyjne mające na celu propagowanie i wdrażanie zdrowego odżywiania. 2. Działania na rzecz propagowania i wdrażania zdrowego odżywiania oraz ich efekty.
Okres objęty kontrolą	Od 1 stycznia 2020 r. do 31 marca 2024 r., z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed i po tym okresie, a dotyczących okresu objętego kontrolą.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ¹ .
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Kielcach.
Kontroler	Agnieszka Olejarz, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKI/30/2024 z 1 marca 2024 r.

(akta kontroli str. 1-3)

¹ Dz.U. z 2022 r. poz. 623; dalej: ustawa o NIK.

II. Ocena ogólna² kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

W Szkole w ograniczony sposób propagowano zasady zdrowego odżywiania.

Długość przerw międzylekcyjnych umożliwiającą uczniom spożycie posiłku na terenie szkoły, została ustalona przez Dyrektora zgodnie z §14 ust. 3 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach³. W Szkole nierzetelnie rozpoznawano potrzeby w zakresie prowadzenia działań edukacyjnych mających na celu propagowanie i wdrażanie zdrowego odżywiania. Działania w tym zakresie były planowane z uwzględnieniem rozpoznanych potrzeb, jednak nie były realizowane w formie określonej w programach wychowawczo-profilaktycznych. Prawidłowe nawyki żywieniowe omawiano wyłącznie na zajęciach lekcyjnych z biologii, edukacji dla bezpieczeństwa i wychowania fizycznego oraz na godzinie wychowawczej. Dobrą praktyką było prowadzenie z młodzieżą przez psychologa szkolnego zaplanowanych w programach wychowawczo-profilaktycznych zajęć związanych z zaburzeniami odżywiania. W Szkole wystąpiły przypadki sprzedaży środków spożywczych innych niż objęte grupami środków spożywczych przeznaczonych do sprzedaży dzieciom i młodzieży w jednostkach systemu oświaty określonymi w przepisach rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 26 lipca 2016 r. w sprawie grup środków spożywczych przeznaczonych do sprzedaży dzieciom i młodzieży w jednostkach systemu oświaty oraz wymagań, jakie muszą spełniać środki spożywcze stosowane w ramach żywienia zbiorowego dzieci i młodzieży w tych jednostkach⁴. Nadzór nad sprzedażą w Liceum wyłącznie środków spożywczych objętych ww. grupami nie był wystarczający i w pełni skuteczny, co skutkowało tym, że młodzież miała możliwość zakupu niezdrowych produktów spożywczych. Dyrektor nie zagwarantował w umowach z prowadzącymi działalność w zakresie obrotu żywnością możliwości ich rozwiązania lub nałożenia kary pieniężnej w przypadku sprzedaży w Szkole środków spożywczych innych niż objęte ww. grupami. Ponadto nie podejmując odpowiednich działań dopuścił do sprzedaży środków żywnościowych w sklepiu szkolnym przez podmiot niespełniający wszystkich wymogów do prowadzenia działalności w zakresie obrotu żywnością. W Szkole zapewniono nieograniczony dostęp do wody pitnej, jednak nie poinformowano uczniów o jej zdolności do picia. W statucie Szkoły nie uwzględniono zadania polegającego na upowszechnianiu wśród dzieci i młodzieży wiedzy o zasadach racjonalnego odżywiania oraz przeciwdziałaniu marnowaniu żywności.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

OBSZAR

1. Rozwiązania organizacyjne mające na celu propagowanie i wdrażanie zdrowego odżywiania

Opis stanu faktycznego

Zgodnie z § 7 ust. 2 pkt 10 statutu Liceum, do jego zadań należała promocja i ochrona zdrowia. Cele i zadania Szkoły mogły być realizowane m.in. poprzez wdrażanie programu wychowawczego i programów profilaktycznych (§ 8 ust. 2 pkt 1 i 2 statutu). Dyrektor, na podstawie § 10 ust. 1 pkt 4 statutu, zobowiązany był do sprawowania opieki nad uczniami oraz stwarzania warunków harmonijnego rozwoju psychofizycznego poprzez aktywne działania prozdrowotne.

² Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

³ Dz. U. z 2020 r. poz. 1604.

⁴ Dz. U. poz. 1154 (dalej: rozporządzenie z 26 lipca 2016 r.).

NIK zauważa, że zgodnie z art. 26 ust. 1 ustawy z 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe⁵, szkoły realizują program wychowawczo-profilaktyczny, a nie jak to przywołano w statucie (w § 8 ust. 2 pkt 1 i 2, § 17 ust. 6, § 50 ust. 2 pkt 2) program wychowawczy i program profilaktyczny. Szerzej o tym w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 8-18, 24, 38, 49)

W statucie Liceum nie uwzględniono zadań związanych z upowszechnieniem wiedzy o zasadach racjonalnego odżywiania oraz przeciwdziałaniu marnowaniu żywności, o czym szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 8-55)

Dyrektor, po zasięgnięciu opinii rady rodziców i samorządu uczniowskiego, ustalił długość przerw międzylekcyjnych w sposób umożliwiający uczniom spożycie posiłku na terenie Szkoły. W godzinach od 8.00 do 15.10 było siedem przerw: jedna 20-minutowa od 10.35 do 10.55, cztery 10-minutowe i dwie 5-minutowe.

(akta kontroli str. 4-7, 56)

Na korytarzu Szkoły, blisko sklepu stworzono dla uczniów strefę przeznaczoną do spożywania posiłków. Znajdowało się w niej 10 stolików z ok. 40 miejscami siedzącymi.

(akta kontroli str. 56-61)

W latach szkolnych 2020/2021-2023/2024 prowadzenie edukacji uczniów z zakresie zdrowego odżywiania – jak wyjaśnił Dyrektor – *nie było zlecane pielęgniarkę szkolnej lub osobie z zewnątrz (np. dietetykowi)*. Nie zostało też powierzone żadnemu pracownikowi Szkoły, ponieważ – jak wynika z wyjaśnień Dyrektora – nie było ono priorytetowym zadaniem realizowanym w ramach programu wychowawczo-profilaktycznego. Nauczyciele biologii, edukacji dla bezpieczeństwa i wychowania fizycznego oraz psycholog szkolny, prowadzący edukację związaną ze zdrowym stylem życia, w tym prawidłowym żywieniem i zaburzeniami odżywiania, posiadali odpowiednie wykształcenie w tym zakresie. Nauczyciele ww. przedmiotów nie mieli w swych zakresach czynności wprost przypisanego zadania polegającego na edukacji uczniów w zakresie zdrowego odżywiania. Do ich zadań należała m.in. realizacja programu kształcenia, wychowania i opieki w powierzonych przedmiotach, klasach i zespołach, która w optymalnym stopniu przyczynia się do zrealizowania celów Szkoły. Zadaniem psychologa szkolnego było m.in. podejmowanie działań z zakresu profilaktyki uzależnień i innych problemów młodzieży oraz udzielanie uczniom pomocy psychologicznej w formach odpowiednich do rozpoznawanych potrzeb. Trzech spośród 15 wychowawców, którzy podejmowali na godzinie wychowawczej tematykę dotyczącą zdrowego odżywiania, posiadało odpowiednie przygotowanie w tym zakresie. Odnośnie kwalifikacji pozostałych wychowawców, Dyrektor wyjaśnił: *Wychowawca klasy tworząc swój plan wychowawczy na dany rok szkolny, musi uwzględnić zapisy zawarte w programie wychowawczo-profilaktycznym szkoły. (...) zakres i złożoność treści związanych z racjonalnym odżywianiem się młodzieży podejmowane przez wymienionych nauczycieli-wychowawców nie wymaga ukończenia kursów, szkoleń lub seminariów. W sytuacji, kiedy mam do wyboru dwie opcje: a) nie podejmować w ogóle tematyki zdrowego odżywiania lub b) omawiać najbardziej podstawowe zasady związane ze zdrowym odżywianiem wybrałem drugie rozwiązanie*.

(akta kontroli str. 62-78, 114, 376-379, 383)

W latach 2020-2024 (do 6 marca) do Dyrektora wpłynęło łącznie 19 skarg i wniosków, w tym jeden wniosek o podjęcie działań z zakresu nadzoru pedagogicznego wobec

⁵ Dz. U. z 2024 r. poz. 737.

nauczycielki Liceum, która – zdaniem wnioskującego⁶ – w sposób obraźliwy wypowiedziała się na portalu społecznościowym o nadwadze ucznia. Nauczycielka w swych komentarzach skrytykowała również postępowanie rodziców. Wpisy na portalu społecznościowym miały związek z zachowaniem uczennicy, która skomentowała wygląd ww. chłopca. Nauczycielka w swych wyjaśnieniach do Dyrektora stwierdziła, że w jej ocenie *komentarz nie był obraźliwy dla nikogo, a jedynie dotyczył realnie istniejącego wśród młodzieży problemu nadwagi; że miał na celu nie tyle wywołanie dyskusji, co zwrócenie uwagi, iż otyłość może stanowić realne zagrożenie dla zdrowia człowieka.*

(akta kontroli str. 79-103)

Nauczycielka wyjaśniła, że *komentarz na portalu społecznościowym nie dotyczył uczniów II LO w Kielcach, ale miał charakter ogólny z zakresu problemu nadwagi i jego negatywnego wpływu na rozwój fizyczny dziecka, jego komunikacji i akceptacji w gronie rówieśników. Dotyczy to głównie uczniów w wieku szkoły podstawowej. W naszym liceum nie dostrzegłam takich problemów, stąd nie widziałam potrzeby zgłaszania ich Dyrektorowi. Zgodnie z moją wiedzą w naszej szkole prowadzone są działania profilaktyczne z zakresu nadwagi i jej skutków zdrowotnych. (...)*

(akta kontroli str. 105)

W okresie objętym kontrolą nie przeprowadzono wśród uczniów i ich rodziców badania satysfakcji z dostępności posiłków i produktów spożywczych w Szkole, gdyż – jak wyjaśnił Dyrektor – *nie dotarły do niego zastrzeżenia wskazujące na brak dostępności posiłków lub produktów spożywczych czy niski poziom satysfakcji konsumenckiej.*

W Szkole nie rozpoznawano wyborów konsumenckich. Dyrektor wyjaśnił, że *planując działania Szkoły w danym okresie nie uznał za celowe podejmowanie działań w tym zakresie.*

(akta kontroli str. 114)

Pielęgniarka szkolna składała do Dyrektora sprawozdania z całorocznej opieki pielęgniarskiej za lata szkolne 2019/2020-2022/2023. Ze sprawozdań tych wynika, że pomiar wagi dokonywany był w ramach testów przesiewowych w klasach pierwszych i trzecich albo czwartych. W sprawozdaniach tych nie było informacji o liczbie uczniów z nieprawidłową masą ciała (tj. z niedowagą, nadwagą lub otyłością).

Z pozyskanych w trakcie kontroli danych⁷ wynika, że wśród uczniów objętych badaniami przesiewowymi w latach szkolnych 2019/2020-2023/2024:

- niedowagę miało odpowiednio: 55, 66, 54, 74 i 72 uczniów, co stanowiło: 11%, 22%, 11,3%, 13% i 14% zbadanych uczniów⁸,
- nadwagę: 37, 32, 34, 42 i 19 uczniów, tj. 7,4%, 10,7%, 7,1%, 7,1% i 3,7%,
- otyłość: jeden, ośmiu, zero, 11 i siedmiu uczniów, tj. 0,2%, 2,7%, 0%, 1,9% i 1,4%.

W powyższych latach szkolnych uczniowie z niedowagą stanowili odpowiednio: 5,1%, 6,7%, 5,9%, 7,2% i 6,5% wszystkich uczniów, z nadwagą: 3,4%, 3,2%, 3,7%, 4,1% i 1,7%, a z otyłością: 0,1%, 0,8%, 0%, 1,1% i 0,6%.

(akta kontroli str. 106-110)

⁶ Wnioskującym było stowarzyszenie „Kogutorium”, którego głównym celem jest wspieranie systemu oświaty przez społeczny nadzór i doraźne interwencje.

⁷ Dane dotyczące liczby uczniów z nieprawidłową masą ciała uzyskano od pielęgniarki szkolnej. Pytania w ankietach nie odnosiły się wprost do zagadnień związanych z propagowaniem i wdrażaniem zdrowego odżywiania.

⁸ W latach szkolnych 2019/2020-2023/2024 zbadano odpowiednio: 498, 300, 479, 588 i 514 uczniów.

Dyrektor nie pozyskiwał od pielęgniarki szkolnej informacji o liczbie uczniów z nieprawidłową masą ciała. Nie zidentyfikował czynników ryzyka związanych z odżywianiem, ponieważ – jak wyjaśnił – *nie posiadał odpowiednich danych*.

Dyrektor nie współpracował z pielęgniarką szkolną w zakresie rozpoznawania ryzyk związanych z nieprawidłowym odżywianiem oraz w zakresie edukacji żywieniowej, gdyż – jak wyjaśnił – *skala zjawiska w populacji uczniów II LO w Kielcach była znikoma. Świadczą o tym wyniki ankiet przeprowadzonych przez psychologa szkolnego⁹ oraz brak sygnałów ze strony wychowawców i nauczycieli uczących w szkole, którzy w kontaktach z uczniami nie dostrzegali tego problemu*. Dyrektor dodał, że ww. dane uprawniają do wydania opinii, że skala wykazanych zjawisk w szkole jest znikoma.

(akta kontroli str. 115, 383)

W latach 2020-2024 (do 6 marca) pielęgniarka szkolna nie uczestniczyła w zebraniach z rodzicami albo zebraniach z radą rodziców w celu omówienia zagadnień z zakresu edukacji zdrowotnej i promocji zdrowia, w tym prawidłowego żywienia, ponieważ – jak wyjaśnił Dyrektor – *rodzice nie artykułowali potrzeby takiego spotkania. Pielęgniarka szkolna nie jest pracownikiem szkoły i świadczy usługi pielęgniarskie na zasadzie oddelegowania*.

(akta kontroli str. 114)

W okresie objętym kontrolą pielęgniarka szkolna, nauczyciele, pedagodzy i psycholog szkolny nie podejmowali wspólnych działań w zakresie edukacji żywieniowej uczniów i promocji zdrowego odżywiania. Dyrektor wyjaśnił: *Działania podejmowane w ramach zajęć profilaktyczno-wychowawczych przez ww. pracowników Szkoły nie stwarzały konieczności podejmowania wspólnych z pielęgniarką szkolną aktywności*.

Dyrektor nie kierował do pielęgniarki szkolnej wniosku o przedstawienie na posiedzeniu rady pedagogicznej zagadnień z zakresu edukacji żywieniowej i promocji zdrowego odżywiania, ponieważ – jak wyjaśnił – *nie widział takiej potrzeby, podobnie jak nauczyciele*.

(akta kontroli str. 115)

Potrzeby w zakresie prowadzenia działań mających na celu propagowanie i wdrażanie zdrowego odżywiania rozpoznano podczas badań ankietowych prowadzonych corocznie wśród uczniów kontynuujących naukę w kolejnym roku szkolnym i ich rodziców oraz nauczycieli w ramach ewaluacji programów wychowawczo-profilaktycznych. W ankietach nie brali udziału uczniowie kończący naukę w Szkole i ich rodzice.

Dyrektor wyjaśnił, że *maturzyści kończą edukację szkolną w ostatni piątek kwietnia każdego roku szkolnego. Do tej pory wychowawcy klas maturalnych nie przeprowadzali wskazanych w pytaniu ankiet bowiem koncentrowali się na przygotowaniu uczniów do egzaminu maturalnego*. Dodał również, że *ponieważ program wychowawczo- profilaktyczny na kolejny rok szkolny konstruowany jest na podstawie ewaluacji pytań ankietowych w klasach 1-3, to opinie uczniów klas maturalnych nie mogą być podstawą do formułowania celów i działań programu na kolejny rok szkolny*.

W latach 2020-2023 od dwóch do ośmiu uczniów¹⁰ biorących udział w ankietach dotyczących programów wychowawczo-profilaktycznych proponowało omówienie

⁹ Tj. ankiet prowadzonych w ramach ewaluacji programów wychowawczo-profilaktycznych.

¹⁰ Czterech ze 186 uczniów biorących udział w ankiecie dotyczącej programu wychowawczo-profilaktycznego na rok szkolny 2019/2020 (2,2%), dwóch ze 162 uczniów uczestniczących w badaniu ankietowych dotyczącym programu wychowawczo-profilaktycznego na rok szkolny 2020/2021 (1,2%), ośmiu z 310 uczniów udzielających odpowiedzi w ramach badania ankietowego dotyczącego programu wychowawczo-profilaktycznego na rok szkolny 2021/2022 (2,6%) oraz czterech z 391 uczniów, którzy wzięli udział w ankiecie odnoszącej się do programu wychowawczo-profilaktycznego na rok szkolny 2022/2023 (1%).

w przyszłym roku szkolnym zagadnień związanych ze zdrowym odżywianiem lub z zaburzeniami odżywiania, w szczególności z anoreksją. W ankietach odnoszących się do programów wychowawczo-profilaktycznych na lata szkolne 2020/2021-2022/2023 część uczniów klas pierwszych, w których psycholog szkolna prowadziła zajęcia profilaktyczne z zakresu psychologii odżywiania, stwierdziła, że zajęcia te były dla nich przydatne (odpowiednio: 35%, 31%, 22%).

Potrzebę omówienia z młodzieżą zagadnień związanych z dietą, niezdrowym odżywianiem, zdrowym stylem życia lub zaburzeniami odżywiania zgłosiło kilkoro rodziców¹¹. Prawie połowa rodziców uczniów klas pierwszych biorących udział w ankiecie dotyczącej programu wychowawczo-profilaktycznego na rok szkolny 2020/2021 (38 z 77) uznała, że zajęcia z psychologii odżywiania były przydatne dla ich dzieci. W ankiecie odnoszącej się do programu wychowawczo-profilaktycznego na rok szkolny 2019/2020 jeden z rodziców (spośród 59, którzy wzięli w niej udział) uznał, że zasadnym byłoby w klasie pierwszej poruszyć temat dotyczący szkodliwości napojów energetycznych.

Dwóch z 15 nauczycieli, którzy uczestniczyli w badaniu ankietowym dotyczącym programu wychowawczo-profilaktycznego na rok szkolny 2019/2020, zasugerowało by w ramach zajęć wychowawczo-profilaktycznych realizować tematykę dotyczącą anoreksji lub bulimii, jeden zaproponował by w Szkole odbyły się spotkania z lekarzem internistą i dietetykiem na temat profilaktyki badań i dbania o zdrowie, z kolei sześciu wskazało, że w obszarze dotyczącym zdrowego stylu życia powinno się uczyć dzieci zdrowego odżywiania. W ankietach odnoszących się do programów wychowawczo-profilaktycznych na lata 2020/2021 i 2021/2022 żaden nauczyciel (spośród 25 i 21 biorących udział w badaniu) nie dostrzegł potrzeby omawiania z młodzieżą tematów związanych z promowaniem zdrowego odżywiania lub z zaburzeniami odżywiania. W ankietach dotyczących programu wychowawczo-profilaktycznego na rok szkolny 2022/2023 jeden nauczyciel z 15 wskazał anoreksję jako temat rozmów z młodzieżą.
(akta kontroli str. 141-178, 383)

W ramach rozpoznawania potrzeb w zakresie prowadzenia działań mających na celu propagowanie i wdrażanie zdrowego odżywiania Dyrektor nie współpracował z radą rodziców, organem prowadzącym lub innymi podmiotami, o czym szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 115)

W programach wychowawczo-profilaktycznych na lata szkolne 2020/2021-2023/2024 w ramach zadania *Promowanie zdrowego stylu życia, realizacja programów zdrowotnych. Profilaktyka zdrowia psychicznego, w tym rozwijanie zdolności radzenia sobie ze stresem* zaplanowano do realizacji dwa cele: 1) *Uwrażliwienie młodych osób na skutki dążenia do idealnej sylwetki – zagrożenie zaburzenia odżywiania* oraz 2) *Uświadamianie przyczyn i skutków nadwagi i otyłości oraz możliwych metod leczenia*, które związane były z prawidłowym odżywianiem. Sposobem ich realizacji miały być odpowiednio spotkania z psychoterapeutką ds. anoreksji i bulimii¹² lub zajęcia na temat zaburzeń odżywiania¹³ oraz zajęcia profilaktyczne z zakresu zdrowego odżywiania. Wśród propozycji tematów godzin wychowawczych zgłoszonych przez wychowawców do realizacji w roku szkolnym 2020/2021 znalazły się *dieta i odpowiednie odżywianie*. W kolejnych latach szkolnych wychowawcy nie proponowali tematów dotyczących zdrowego odżywiania. Jednym z proponowanych

¹¹ Jeden ze 199 rodziców biorących udział w ankiecie odnoszącej się do programu wychowawczo-profilaktycznego na rok szkolny 2022/2023, trzech ze 139 uczestniczących w badaniu ankietowym dotyczącym programu wychowawczo-profilaktycznego na rok szkolny 2021/2022, jeden ze 162, którzy wzięli udział w ankiecie dotyczącej się do programu wychowawczo-profilaktycznego na rok szkolny 2020/2021.

¹² W roku szkolnym 2020/2021.

¹³ W latach szkolnych 2021/2022-2023/2024.

tematów zajęć profilaktycznych, w każdy roku szkolnym objętym kontrolą, były *zaburzenia odżywiania*.

(akta kontroli str. 189, 190, 193, 206, 209, 222, 223, 226, 239, 243, 384)

Dyrektor wyjaśnił, że *ww. cele stanowią realizację postulatów zgłaszanych przez rodziców, uczniów i nauczycieli zawartych w corocznych ankietach ewaluacyjnych. Są również efektem sugestii wysuwanych przez psychologa szkolnego, a powstałych na podstawie rozmów, jakie prowadził z uczniami, rodzicami w trakcie roku szkolnego. Było to istotne ze względu na okres pandemii i izolacji uczniów w domach, pozbawionych możliwości aktywności fizycznej. Duże znaczenie miały również informacje medialne dotyczące tego zjawiska.*

(akta kontroli str. 115)

Programy wychowawczo-profilaktyczne na lata szkolne 2020/2021-2023/2024 nie zostały uchwalone przez radę rodziców. Zostały ustalone przez Dyrektora, lecz nie w uzgodnieniu z organem sprawującym nadzór pedagogiczny, o czym szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 384)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Zapisy w § 8 ust. 2 pkt 1 i 2, § 17 ust. 6 i § 50 ust. 2 pkt 2 statutu nie zostały dostosowane do obowiązujących przepisów ustawy Prawo oświatowe. Zapisy te odnoszą się do programu wychowawczego i programów profilaktycznych, zamiast do programu wychowawczo-profilaktycznego, o którym mowa w art. 26 ust. 1 ww. ustawy.

Dyrektor wyjaśnił: *Statut szkoły podlega ciągłej nowelizacji ze względu na zmieniające się przepisy prawa szkolnego. Komisja statutowa stara się aktualizować zapisy statutu i dostosowywać do obecnie obowiązujących przepisów. Nieścisłość sformułowań (...) zostanie usunięta w najszybszym możliwym czasie.*

(akta kontroli str. 8-17, 24, 49, 383)

Ponadto w statucie nie uwzględniono zadań związanych z upowszechnieniem wiedzy o zasadach racjonalnego odżywiania oraz przeciwdziałaniu marnowaniu żywności.

Zgodnie z art. 1 pkt 15a ustawy Prawo oświatowe, system oświaty zapewnia w szczególności upowszechnianie wśród dzieci i młodzieży wiedzy o zasadach racjonalnego odżywiania oraz przeciwdziałaniu marnowaniu żywności.

Dyrektor wyjaśnił: *Statut szkoły w tym względzie jest dokumentem podlegającym zmianom. Zostaną one uwzględnione przez komisję statutową, która w okresie wakacji pracować będzie nad wspomnianymi zmianami.*

(akta kontroli str. 8-55, 384)

2. W Szkole rozpoznanie potrzeb w zakresie prowadzenia działań edukacyjnych mających na celu propagowanie i wdrażanie zdrowego odżywiania przeprowadzono w ograniczonym zakresie, co NIK uznała za działanie nierzetelne. Do rozpoznania tych potrzeb wykorzystano jedynie wyniki badań ankietowych prowadzonych wśród uczniów kontynuujących naukę w kolejnym roku szkolnym i ich rodziców oraz nauczycieli. W ramach rozpoznawania potrzeb w zakresie prowadzenia działań mających na celu propagowanie i wdrażanie zdrowego odżywiania nie pozyskiwano od pielęgniarki szkolnej informacji o liczbie uczniów z nieprawidłową masą ciała oraz nie współpracowano z radą rodziców, organem prowadzącym lub innymi podmiotami. Dyrektor nie podejmował ww. współpracy, ponieważ – jak wyjaśnił – *uznał, że działania podejmowane w Szkole w tym zakresie są wystarczające. Rozpoznawanie potrzeb wyłącznie na podstawie wyników ankiet – jak wyjaśnił Dyrektor – jest niedociąganiem, które zostanie skorygowane w następnym roku szkolnym po*

uzgodnieniu z pracodawcą pielęgniarki szkolnej i po dokładnym przeanalizowaniu możliwości takich działań w świetle obowiązującego prawa o ochronie danych osobowych (dane wrażliwe).

(akta kontroli str. 115, 141-160, 383)

Zdaniem NIK, informacje o liczbie uczniów z nieprawidłową masą ciała pozwoliły by nie tylko rzetelnie ocenić skalę problemu, ale również dokonać pełniejszej diagnozy potrzeb rozwojowych uczniów, w tym czynników ryzyka. By rzetelnie rozpoznać potrzeby w zakresie prowadzenia działań edukacyjnych mających na celu propagowanie i wdrażanie zdrowego odżywiania, zasadnym jest również – w ocenie NIK – podejmowanie w tym zakresie współpracy z ww. podmiotami.

Ponadto NIK zauważa, że mimo iż profilaktyczną opiekę zdrowotną, na podstawie art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 12 kwietnia 2019 r. o opiece zdrowotnej nad uczniami¹⁴, sprawuje pielęgniarka albo higienistka szkolna, której zadaniem jest m.in. polegająca na podejmowaniu wspólnych działań w zakresie edukacji zdrowotnej i promocji zdrowia, z uwzględnieniem potrzeb zdrowotnych oraz rozpoznanych czynników ryzyka dla zdrowia uczniów danej szkoły, współpraca z dyrektorem szkoły, nauczycielami i pedagogiem szkolnym (art. 18 ust. 1 i 2), to dobrą praktyką jest z inicjatywy Szkoły podejmować z pielęgniarką szkolną wspólne działania w zakresie edukacji żywieniowej i promocji prawidłowego żywienia.

3. Dyrektor ustalał programy wychowawczo-profilaktyczne na lata szkolne 2020/2021-2023/2024, lecz nie uzgadniał ich z organem sprawującym nadzór pedagogiczny.

Zgodnie z art. 84 ust. 2 pkt 1 ustawy Prawo oświatowe, do kompetencji rady rodziców należy uchwalanie w porozumieniu z radą pedagogiczną programu wychowawczo-profilaktycznego szkoły lub placówki, o którym mowa w art. 26. Jeżeli rada rodziców w terminie 30 dni od dnia rozpoczęcia roku szkolnego nie uzyska porozumienia z radą pedagogiczną w sprawie programu wychowawczo-profilaktycznego szkoły lub placówki, o którym mowa w art. 26, program ten ustala dyrektor szkoły lub placówki w uzgodnieniu z organem sprawującym nadzór pedagogiczny. Program ustalony przez dyrektora szkoły lub placówki obowiązuje do czasu uchwalenia programu przez radę rodziców w porozumieniu z radą pedagogiczną (art. 84 ust. 3 ww. ustawy).

Dyrektor wyjaśnił: *W II LO im. J. Śniadeckiego Rada Rodziców zapoznaje się i opiniuje program profilaktyczno-wychowawczy opracowany przez Radę Pedagogiczną. Dyrektor po uzyskaniu akceptacji Rady Rodziców zatwierdza program oraz decyduje o jego realizacji programu. Rada Rodziców nie podjęła uchwały w przedmiotowej sprawie, a Dyrektor Szkoły nie skonsultował jej z organem nadzorującym.* Dyrektor w swych wyjaśnieniach nie odniósł się do przyczyn nie wywiązania się z obowiązku, o którym mowa w art. 84 ust. 3 ustawy Prawo oświatowe.

(akta kontroli str. 384)

OCENA CZĄSTKOWA

W Szkole zapewniono odpowiedni czas na spożycie posiłku. Nauczyciele prowadzący zajęcia edukacyjne związane ze zdrowym odżywianiem oraz psycholog szkolny prowadzący zajęcia profilaktyczne z psychologii odżywiania posiadali odpowiednie przygotowanie do realizacji tych zajęć. Mimo iż potrzeby w zakresie prowadzenia działań edukacyjnych mających na celu propagowanie i wdrażanie zdrowego odżywiania nie zostały w pełni rozpoznane, to działania te, podobnie jak działania na rzecz przeciwdziałania zaburzeniom odżywiania, były planowane z uwzględnieniem rozpoznanych potrzeb. Niektóre zapisy w statucie nie zostały dostosowane do obowiązujących przepisów ustawy Prawo oświatowe, (tj. słów *program wychowawczy* i *program profilaktyczny* nie zastąpiono słowem *program wychowawczo-*

¹⁴ Dz. U. poz. 1078.

profilaktyczny). Ponadto w statucie nie uwzględniono zadań związanych z upowszechnieniem wiedzy o zasadach racjonalnego odżywiania oraz przeciwdziałaniu marnowaniu żywności. Dyrektor nie wywiązał się z obowiązku uzgodnienia programów wychowawczo-profilaktycznych z organem sprawującym nadzór pedagogiczny.

OBSZAR

2. Działania na rzecz propagowania i wdrażania zdrowego odżywiania oraz ich efekty

Opis stanu faktycznego

W latach szkolnych 2020/2021-2023/2024 psycholog szkolna w ramach realizacji celu *Uwrażliwienie młodych osób na skutki dążenia do idealnej sylwetki – zagrożenie zaburzenia odżywiania*, ujętego w programach wychowawczo-profilaktycznych, prowadziła we wszystkich klasach pierwszych zajęcia z psychologii/zaburzeń odżywiania (w każdej z nich po jednej godzinie lekcyjnej). Zajęcia te – jak podała psycholog – *miały charakter warsztatów*, a ich celem było uświadomienie młodzieży, że *wpływ na zdrowie człowieka ma nie tylko to, co jemy, ale też cel jedzenia*. Podczas zajęć uczniowie zastanawiali się, czy *poszczególne zachowania związane z jedzeniem mogą niekiedy być wynikiem prób zaspokojenia potrzeby innej niż tej związanej z głodem*. Młodzież mogła również zapoznać się z broszurą informacyjną „Tu nie chodzi o jedzenie. Praktycznie o zaburzeniach odżywiania dla młodzieży”. W okresie pandemii COVID-19 uczniowie i ich rodzice mogli zapoznać się z udostępnioną im prezentacją przedstawiającą wybrane zagadnienia z zakresu psychologii odżywiania.

Dyrektor wyjaśnił: *Zapis w programie wychowawczo-profilaktycznym z roku 2020/21 dotyczący spotkań z psychoterapeutką ds. anoreksji i bulimii wiązał się z założeniem, że zajęcia profilaktyczne w klasach, dotyczące zaburzeń odżywiania się i psychologii odżywiania się, były prowadzone przez psycholog szkolną, posiadającą uprawnienia do tego typu zajęć. Uprawnienia te wiązały się z posiadaniem kwalifikacji do pracy psychoterapeutycznej, w związku z końcowym etapem procesu certyfikacji w Polskim Towarzystwie Psychiatrycznym.*

Zajęcia z psychologii/zaburzeń odżywiania nie stanowiły jednocześnie zajęć profilaktycznych z zakresu zdrowego odżywiania.

(akta kontroli str. 244-285, 304)

W latach szkolnych 2020/2021-2023/2024 nie prowadzono w Szkole zaplanowanych w ramach celu *Uświadamianie przyczyn i skutków nadwagi i otyłości oraz możliwych metod leczenia*, określonego w programach wychowawczo-profilaktycznych, zajęć profilaktycznych na temat zdrowego odżywiania, o czym szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

Na lekcjach biologii w klasach drugich lub trzecich¹⁵ omawiano zagadnienia związane z układem pokarmowym, w tym: nieorganiczne i organiczne składniki pokarmowe oraz zasady racjonalnego odżywiania. W ramach zajęć z edukacji dla bezpieczeństwa w klasach pierwszych realizowano tematykę związaną z edukacją zdrowotną, w tym z właściwym, racjonalnym żywieniem. Temat związany ze zdrowym odżywianiem podejmowali również w ramach zajęć lekcyjnych niektórzy wychowawcy i nauczyciele wychowania fizycznego (głównie podczas zdalnego nauczania).

(akta kontroli str. 286-301)

Przewidzianym w programach wychowawczo-profilaktycznych na lata szkolne 2020/2021-2023/2024 efektem realizacji celów 1) *Uwrażliwienie młodych osób na skutki dążenia do idealnej sylwetki – zagrożenie zaburzenia odżywiania* oraz 2)

¹⁵ W zależności m.in. od profilu klasy.

Uświadamianie przyczyn i skutków nadwagi i otyłości oraz możliwych metod leczenia było to, że uczniowie posiadają wiedzę na temat zdrowego stylu życia.

Dyrektor wyjaśnił, że w wyniku prowadzonych działań (tj. zajęć edukacyjnych, na których omawiano zagadnienia związane ze zdrowym stylem życia, w tym racjonalnym odżywianiem, oraz zajęć z psychologii/zaburzeń odżywiania) uczniowie zdobyli wiedzę w zakresie prawidłowego żywienia i zaburzeń odżywiania. Uzyskaną wiedzę weryfikowano podczas zajęć dydaktycznych i profilaktyczno-wychowawczych. Uczniowie czynnie uczestnicząc w dyskusjach na ww. tematy oraz odpowiadając na pytania nauczyciela, wychowawcy lub psychologa potwierdzili znajomość tych zagadnień.

(akta kontroli str. 182, 198, 214, 231, 304)

W Szkole innych działań ukierunkowanych na kształtowanie nawyków żywieniowych, poza wyżej wymienionymi, nie prowadzono, ponieważ – jak wyjaśnił Dyrektor – *uznano, że poruszane na zajęciach dydaktycznych tematy są wystarczające.*

Działania zmierzające do upowszechnienia wśród młodzieży wiedzy o przeciwdziałaniu marnowaniu żywności – jak wynika z wyjaśnień Dyrektora – polegały na przedstawieniu tych zagadnień na zajęciach lekcyjnych z edukacji dla bezpieczeństwa przy okazji omawiania zagadnień związanych ze zdrowym stylem życia, zdrowym odżywianiem i prawidłowym przechowywaniem, pakowaniem i transportem żywności. Dodał również, że przeciwdziałanie marnowaniu żywności to zagadnienie szeroko rozumianej kultury osobistej i w tym zakresie wychowawcy indywidualnie, nie w oparciu o zaplanowane działania podejmują działania wychowawcze w stosunku do swoich podopiecznych. Innych działań w tym zakresie nie prowadzono.

Zdaniem NIK, upowszechnianie wśród dzieci i młodzieży wiedzy o przeciwdziałaniu marnowaniu żywności nie musi ograniczać się do włączenia tej tematyki do przedmiotów nauczania. Zadanie to może być realizowane również w innych formach, dlatego też zasadnym byłoby np. inicjowanie kampanii informacyjnych, konkursów i innych działań praktycznych mających na celu podnoszenie świadomości na poziomie całej szkoły.

(akta kontroli str. 304, 384)

Szkoła nie uczestniczyła w programach promujących zdrowe odżywianie, ponieważ – jak wyjaśnił Dyrektor – żaden podmiot zewnętrzny działający na rzecz oświaty nie przedstawiał oferty w tym zakresie. Istniejące programy i propozycje skierowane były do uczniów szkoły podstawowej.

(akta kontroli str. 115)

Szkoła nie ponosiła wydatków na kształtowanie (edukację) prawidłowych nawyków żywieniowych.

(akta kontroli str. 116)

Dyrektor, mimo iż miał możliwość wynikającą z art. 52c ust. 3 ustawy z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia¹⁶, nie ustalił w porozumieniu z Radą Rodziców szczegółowej listy produktów dopuszczonych do sprzedaży w Szkole.

(akta kontroli str. 116)

Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Kielcach zleciła Państwowemu Powiatowemu Inspektorowi Sanitarnemu w Kielcach (dalej: PPIS), na podstawie art. 12 pkt 3 ustawy o NIK, przeprowadzenie kontroli w zakresie oceny asortymentu proponowanego w sklepiu szkolnym i automatach vendingowych pod kątem zgodności środków

¹⁶ Dz. U. z 2023 r. poz. 1448.

spożywczych z określonymi w rozporządzeniu z 26 lipca 2016 r. oraz zdolności do spożycia wody z wodociągu.

W trakcie kontroli NIK, przedstawiciele PPIS, przeprowadzili kontrolę:

- 1) automatu samosprzedającego żywność należącego do Przedsiębiorstwa Produkcyjno-Handlowo-Usługowego „Sandwich Serwis” (14 marca 2024 r.). W wyniku analizy wartości odżywczej składników¹⁷ środków spożywczych sprzedawanych w automacie przedstawiciele PPIS stwierdzili sprzedaż środków spożywczych niezgodnych z § 1 ust. 1 pkt 17 ww. rozporządzenia oraz środków, o których mowa w § 1 ust. 1 pkt 8 i 20, niespełniających warunków określonych w §1 ust. 2 pkt 1-3. PPIS poinformował, że w związku ze sprzedażą w ramach prowadzonej działalności w jednostce systemu oświaty środków spożywczych innych niż objęte grupami środków spożywczych przeznaczonych do sprzedaży dzieciom i młodzieży, na podstawie art. 103 ust. 1 pkt 8 ustawy o bezpieczeństwie żywności i żywienia, zostanie skierowany do Świętokrzyskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Kielcach (dalej: ŚPWIS) wniosek o nałożenie kary pieniężnej na ww. podmiot;
- 2) sklepu szkolnego w związku z wnioskiem z 8 marca 2024 r. o zatwierdzenie zakładu i o wpis do rejestru zakładów podlegających urzędowej kontroli organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej (15 marca 2024 r.). W wyniku tej kontroli przedstawiciele PPIS stwierdzili, że Sklepik „Oaza” s.c. od 2 stycznia 2024 r. prowadził działalność bez wpisu do ww. rejestru (z ustaleń kontroli NIK wynika, że podmiot prowadził działalność na terenie Szkoły we wszystkich latach objętych kontrolą). Ustalił również, że w sklepie znajdowały się dwa środki spożywcze niespełniające wymagań określonych w § 1 ust. 2 pkt 2 oraz jeden niezgodny z § 1 ust. 1 pkt 17 rozporządzenia z 26 lipca 2006 r., które w dniu prowadzenia czynności kontrolnych zostały z niego usunięte (z ustaleń kontroli NIK wynika, że w dniu 13 marca 2024 r. w sklepie szkolnym dostępne były w sprzedaży m.in.: lizaki, batony i wafelki czekoladowe, napoje gazowane oraz kawa). Ponadto stwierdzono nieprawidłowości sanitarnohigieniczne, które – jak wynika z ustaleń przeprowadzonej 22 marca 2024 r. kontroli sprawdzającej – zostały usunięte za wyjątkiem nieprawidłowości polegającej na niewdrożeniu w zakładzie procedur opartych na zasadach systemu HACCP wbrew obowiązкови określoneму w art. 5 rozporządzenia (WE) Nr 852/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie higieny środków spożywczych¹⁸. W związku z prowadzeniem działalności w zakresie obrotu żywnością bez złożenia wniosku o zatwierdzenie zakładu i wpis do rejestru zakładów, na podstawie art. 103 ust. 1 pkt 4 ww. ustawy, zostanie skierowany przez PPIS do ŚPWIS wniosek o nałożenie kary pieniężnej na ww. podmiot;
- 3) automatu samosprzedającego żywność należącego do Sklepik „Oaza” s.c. w związku z wnioskiem z 15 marca 2024 r. o wpis zakładu do rejestru podlegających urzędowej kontroli organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej (22 marca 2024 r.). W wyniku tej kontroli stwierdzono sprzedaż kawy naturalnej, która nie znajduje się w grupie środków spożywczych przeznaczonych do sprzedaży dzieciom i młodzieży na terenie jednostek systemu oświaty, określonej w § 1 rozporządzenia z 26 lipca 2006 r. Kontrola wykazała również, że zawartość cukru w napojach gorących przygotowywanych w automacie (np. w herbacie i czekoladzie) była niezgodna z podaną w § 1 ust. 1 pkt 16 ww. rozporządzenia. Podmiot poinformował PPIS o zaprzestaniu sprzedaży w automacie kawy naturalnej oraz czekolady i mleka z granulatu oraz zadeklarował sprzedaż herbaty o prawidłowej zawartości cukru. Podczas kontroli sprawdzającej

¹⁷ Zamieszczonych na opakowaniach.

¹⁸ Dz. Urz. UE. L 2004 Nr 139, str. 1.

przeprowadzonej 5 kwietnia 2024 r. stwierdzono, że pomimo informacji o braku dostępności kawy, automat umożliwiał jej zakup. W związku ze sprzedażą środków spożywczych innych niż objęte grupami środków spożywczych przeznaczonych do sprzedaży dzieciom i młodzieży oraz prowadzeniem od 26 lutego 2024 r. działalności w zakresie obrotu żywnością bez złożenia wniosku o wpis zakładu do rejestru zakładów, PPIS skieruje do ŚPWIS, na podstawie art. 103 ust. 1 pkt 4 i 8 ustawy o bezpieczeństwie żywności i żywienia, wnioski o nałożenie kar pieniężnych na ww. podmiot.

(akta kontroli str. 57, 60, 61, 305-326, 340-375)

Z ustaleń kontroli NIK dokonanych 9 kwietnia 2024 r. podczas oględzin obu automatów vendingowych wynika, że kawa z automatu z napojami gorącymi została wycofana, natomiast w drugim automacie dostępne były w sprzedaży m.in. wafelki i batony czekoladowe, które nie należą do grupy środków spożywczych wymienionych w § 1 rozporządzenia z 26 lipca 2006 r.

(akta kontroli str. 337-339)

Sprawowany przez Dyrektora nadzór nad wywiązywaniem się przez prowadzących w Szkole działalność w zakresie obrotu żywnością z obowiązku sprzedaży środków spożywczych zgodnie z przepisami rozporządzenia z 26 lipca 2006 r. nie był wystarczający i w pełni skuteczny, o czym świadczą powyższe ustalenia. Szerzej o tym w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

W okresie objętym kontrolą prowadzący na terenie Szkoły działalność w zakresie obrotu żywnością zawierali z gminą Kielce, reprezentowaną przez Dyrektora, umowy na najem pomieszczenia z przeznaczeniem na sklepik lub dzierżawę powierzchni użytkowej pod automat vendingowy. W umowach tych, za wyjątkiem jednej (na dzierżawę powierzchni pod automat z gorącymi napojami) znalazły się zapisy mówiące o tym, że wynajmujący będzie prowadził działalność zgodnie z rozporządzeniem z 26 lipca 2006 r. lub, że wydzierżawiający zobowiązuje się do sprzedaży produktów zgodnie z tym rozporządzeniem. W umowach nie było zapisów umożliwiających ich rozwiązanie lub nałożenie kary pieniężnej w sytuacji niewywiązywania się przez przedsiębiorcę z ww. zobowiązania, o czym szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 305-326)

W Szkole zapewniono uczniom dostęp do wody pitnej z wodociągu. Uczniowie mogli ją pobierać z kranów w łazienkach. Wyniki badania Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Kielcach wykazały, że woda z wodociągu¹⁹ spełniała wymagania rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 7 grudnia 2017 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi²⁰. Szkoła nie zapewniała innych źródeł wody do picia.

(akta kontroli str. 339, 342, 374, 375)

W latach 2020-2024 (do 6 marca) Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Kielcach nie przeprowadziła kontroli, w ramach której byłaby badana zdolność do spożycia wody z wodociągu. Dyrektor nie zlecał ww. badań. Jego zdaniem kontrola zdolności do picia wody z wodociągu podejmowana jest z inicjatywy ww. jednostki lub Wodociągów Kielce. Dodał również, że *woda wodociągowa w szkole nadaje się do picia – nigdy nie było zatruć*.

NIK zauważa, że wpływ na jakość wody ma również stan wewnętrznej instalacji wodociągowej w budynku. Nieodpowiedni jej stan techniczny, korozja sprawiają, że nawet jeśli jakość wody doprowadzanej do budynku nie budzi zastrzeżeń, może ona ulec znacznemu pogorszeniu w wyniku oddziaływania wewnętrznej instalacji

¹⁹ Próbkę do badania została pobrana z pokoju nauczycielskiego.

²⁰ Dz. U. poz. 2294.

wodociągowej w samym obiekcie. W związku z tym, ze względu na bezpieczeństwo dzieci, zasadnym staje się monitorowanie jakości wody udostępnionej do picia w Szkole.

Dyrektor nie informował uczniów i rodziców o zdatności do picia wody z wodociągu, o czym szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 330, 331)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W latach szkolnych 2020/2021-2023/2024 w Szkole nie realizowano, zaplanowanych w programach wychowawczo-profilaktycznych w ramach realizacji celu *Uświadamianie przyczyn i skutków nadwagi i otyłości oraz możliwych metod leczenia*, zajęć profilaktycznych na temat zdrowego odżywiania.

Dyrektor wyjaśnił: *Zajęcia zawierające treści profilaktyczne wynikające z programu wychowawczo-profilaktycznego z zakresu zdrowego odżywiania odbywały się głównie na zajęciach dydaktycznych z biologii, wychowania fizycznego, edukacji dla bezpieczeństwa oraz godzinach wychowawczych.* Dyrektor w swych wyjaśnieniach nie wskazał przyczyn nierealizowania zajęć profilaktycznych na temat zdrowego odżywiania.

(akta kontroli str. 304)

Omawianie zagadnień w powyższym zakresie na lekcjach biologii i edukacji dla bezpieczeństwa stanowiło realizację podstawy programowej i nie miało charakteru zajęć profilaktycznych, które służyłyby realizacji ww. celu.

2. Sprawowany przez Dyrektora nadzór nad sprzedażą w Liceum środków spożywczych objętych grupami środków spożywczych przeznaczonych do sprzedaży dzieciom i młodzieży w jednostkach systemu oświaty określonymi w przepisach rozporządzenia z 26 lipca 2006 r. nie był wystarczający i w pełni skuteczny, skoro – jak wynika z ustaleń kontroli PPIS i NIK – w Szkole sprzedawane były produkty nieuwzględnione w grupach środków spożywczych wymienionych w § 1 tego rozporządzenia.

Dyrektor wyjaśnił, że *mój nadzór ograniczał się do obserwacji przynajmniej raz na kwartał produktów do sprzedaży uczniom i nic nie budziło moich zastrzeżeń. Byłem przekonany, że sprzedaż produktów żywnościowych odbywa się zgodnie z istniejącymi wymogami, zdefiniowanymi w rozporządzeniu z 2016 r.* Oba podmioty świadczące usługi na rzecz szkoły wywiązywały się właściwie ze swoich obowiązków. Dyrektor dodał również: *Nie docierały do mnie sygnały od uczniów, rodziców, nauczycieli czy pracowników szkoły o nieprawidłowościach związanych ze sprzedażą niezdrowych środków spożywczych w sklepiku szkolnym. Automaty vendingowe również nie zawierały takich produktów. Nie byłem świadomy, sytuacji, w której młodzieży oferowano środki spożywcze niespełniające wymogów rozporządzenia. Takie wnioski z przeprowadzonej kontroli są dla mnie zaskakujące. W szkole utrzymywała się pozytywna opinia o produktach żywnościowych oferowanych w sklepiku. Brak było skarg na jego działanie. Właściciel dbał o różnorodność produktów żywnościowych tam oferowanych. Chciałbym wspomnieć, że brak zdecydowanej reakcji na opisaną w kontroli sytuację wynikał z faktu, że ograniczenia związane z właściwym stosowaniem przepisów dotyczących sprzedaży produktów spożywczych w szkolnym sklepiku w moim głębokim przekonaniu wiązałyby się z tym, że młodzież na przerwach zaopatrywałaby się w pobliskim sklepie (...), nad czym nie mielibyśmy absolutnie żadnej kontroli. Uważam, że taka sytuacja byłaby bardziej niebezpieczna dla uczniów. Warto również pamiętać, że w dużej części młodzież II LO to osoby pełnoletnie, które świadomie podejmują decyzje konsumenckie.*

(akta kontroli str. 60, 61, 329, 330, 339, 341-372)

Ponadto Dyrektor, w związku z tym, że nie zweryfikował czy prowadzący sklepik szkolny spełnił wszystkie wymogi do prowadzenia działalności w zakresie obrotu żywnością oraz nie zagwarantował w zawartych z nim umowach postanowień o konieczności ich spełnienia, dopuścił do tego, że sprzedaż środków żywnościowych w sklepiku szkolnym prowadził zakład, który nie został zatwierdzony²¹ i nie uzyskał wpisu do rejestru zakładów podlegających urzędowej kontroli organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej.

Sklepik „Oaza” s.c. wniosek o zatwierdzenie zakładu i o wpis do rejestru zakładów podlegających urzędowej kontroli organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej złożył dopiero 8 marca 2024 r., mimo iż działalność polegającą na sprzedaży żywności w sklepiku szkolnym prowadził przez ponad cztery lata. Zgodnie z art. 64 ust. 1 ustawy o bezpieczeństwie żywności i żywienia, podmioty działające na rynku spożywczym składają wniosek o zatwierdzenie zakładu i o wpis do rejestru zakładów, w terminie co najmniej 14 dni przed dniem rozpoczęcia planowanej działalności. Kontrola przestrzegania przepisów określających wymagania higieniczne i zdrowotne, w tym warunków sprzedaży żywności oraz nadzoru nad jakością zdrowotną żywności, w związku z ww. wnioskiem, została przeprowadzona 15 marca 2024 r., a kontrola sprawdzająca realizację zaleceń pokontrolnych 22 marca 2024 r.

(akta kontroli str. 305-326, 341, 342, 345, 364-373)

Dyrektor wyjaśnił: *Nie posiadałem wiedzy o braku wpisu do rejestru zakładów podlegających urzędowej kontroli organów PPIS. Nie wiedziałem też, że sklepik nie został skontrolowany i odebrany przez PPIS. Nie żądałem protokołu kontroli. Przypuszczałem, że najemca sklepu wywiązał się ze wszystkich obowiązków, które należy spełnić by prowadzić działalność polegającą na sprzedaży środków spożywczych w szkole. O czystość w pomieszczeniu dbali pracownicy sklepu i jej poziom był odpowiedni, o czym mogłem się przekonać osobiście w trakcie moich wizyt w Sklepie „Oaza”.*

(akta kontroli str. 329)

3. W umowach na najem lub dzierżawę powierzchni użytkowej pod działalność związaną z obrotem żywnością nie zagwarantowano możliwości rozwiązania umowy lub nałożenia kary pieniężnej w przypadku sprzedaży w Szkole środków spożywczych innych niż objęte grupami środków spożywczych przeznaczonych do sprzedaży dzieciom i młodzieży określonymi w przepisach rozporządzenia z 26 lipca 2006 r.

W okresie objętym kontrolą zawarto po pięć umów z Przedsiębiorstwem Produkcyjno-Handlowo-Usługowym „Sandwich Serwis” i Sklepikiem „Oaza” s.c. W żadnej z nich nie zawarto zapisów umożliwiających rozwiązanie umowy lub nałożenie kary pieniężnej, jeżeli w ramach prowadzonej działalności w Szkole sprzedawane byłyby środki spożywcze inne niż objęte grupami środków spożywczych przeznaczonych do sprzedaży dzieciom i młodzieży określonymi w przepisach rozporządzenia z 26 lipca 2006 r.

Dyrektor wyjaśnił, że w dotychczasowej praktyce zawieranych umów nie stosowano takich zapisów

(akta kontroli str. 116, 305-326)

Zgodnie z art. 52c ust. 1 pkt 1 ustawy o bezpieczeństwie żywności i żywienia, w jednostkach systemu oświaty sprzedawane mogą być wyłącznie środki spożywcze objęte grupami środków spożywczych przeznaczonych do sprzedaży dzieciom i młodzieży w tych jednostkach określonymi w przepisach rozporządzenia z 26 lipca 2006 r. Na podstawie art. 52 c ust. 4 ww. ustawy, w przypadku naruszenia ww. przepisu dyrektor szkoły jest uprawniony do rozwiązania, bez zachowania terminu

²¹ Zatwierdzenie zakładu to kontrola Sanepidu, który sprawdzi czy zakład spełnia określone normy sanitarne wynikające z przepisów unijnych.

wypowiedzenia, umowy z podmiotem prowadzącym sprzedaż środków spożywczych, bez odszkodowania.

Powyższe oznacza, że w umowach z prowadzącymi działalność w zakresie obrotu żywnością powinny znaleźć się zapisy umożliwiające ich rozwiązanie w przypadku sprzedaży produktów innych niż objęte grupami środków spożywczych przeznaczonych do sprzedaży dzieciom i młodzieży określonymi w przepisach rozporządzenia z 26 lipca 2006 r. Na zasadność wprowadzania tych wskazują zarówno wyniki kontroli PPIS, jak i fakt, że w automacie vendingowym należącym do Przedsiębiorstwa Produkcyjno-Handlowo-Usługowego „Sandwich Serwis” nadal (po kontroli PPIS) sprzedawane były produkty nieuwzględnione w grupach środków spożywczych wymienionych w § 1 rozporządzenia z 26 lipca 2006 r.

(akta kontroli str. 338, 339)

4. Dyrektor nie informował uczniów i ich rodziców o zdatności do picia wody z wodociągu.

Dyrektor wyjaśnił, że w szkole w latach 2020-2024 nie prowadzono działań ukierunkowanych na informowanie uczniów i ich rodziców o zdatności do picia wody z wodociągu. Uznałem, że działania propagujące czystość i zdatność do picia wody z wodociągu są w wystarczający sposób reklamowane przez „Wodociągi Kieleckie” jak również gminę Kielce (bilboardy, audycje radiowe, telewizyjne, internet). Jako nauczyciel edukacji dla bezpieczeństwa przy tematyce związanej ze zdrowym stylem życia informowałem uczniów o wysokiej jakości wody w Kielcach. W roku 2016 Szkoła uczestniczyła w programie „Święta woda – święte życie” (Erasmus+) przy współpracy ze szkołą z Francji, Wodociągami Kieleckimi, gminą Sitkówka oraz Uniwersyteciem Jana Kochanowskiego w Kielcach. Uczniowie zajmowali się badaniem czystości wody i jednocześnie promowali zdatność do spożywania wody z wodociągu.

(akta kontroli str. 330, 331)

OCENA CZĄSTKOWA

W Szkole nie realizowano zaplanowanych w programach wychowawczo-profilaktycznych zajęć profilaktycznych w zakresie zdrowego odżywiania. Zagadnienia dotyczące prawidłowych nawyków żywieniowych omawiano wyłącznie na zajęciach lekcyjnych w ramach realizacji podstawy programowej oraz na godzinie wychowawczej. Dobrą praktyką było prowadzenie z młodzieżą przez psychologa szkolnego zaplanowanych w programach wychowawczo-profilaktycznych zajęć związanych z zaburzeniami odżywiania. Nadzór nad sprzedażą w Szkole wyłącznie środków spożywczych objętych grupami środków spożywczych przeznaczonych do sprzedaży dzieciom i młodzieży w jednostkach systemu oświaty określonymi w przepisach rozporządzenia z 26 lipca 2006 r. nie był wystarczający i w pełni skuteczny, co skutkowało tym, że młodzież miała możliwość zakupu niezdrowych produktów. Dyrektor nie zagwarantował w umowach z prowadzącymi działalność w zakresie obrotu żywnością możliwości ich rozwiązania lub nałożenia kary pieniężnej w przypadku sprzedaży w Szkole środków spożywczych innych niż objęte grupami środków spożywczych przeznaczonych do sprzedaży dzieciom i młodzieży określonymi w przepisach rozporządzenia z 26 lipca 2006 r. Ponadto nie podjął odpowiednich działań w celu zapewnienia w Liceum sprzedaży środków spożywczych przez podmiot spełniający wszystkie wymogi do prowadzenia działalności w zakresie obrotu żywnością. Dyrektor nie informował uczniów i ich rodziców o zdatności do picia dostępnej w Szkole wody z wodociągu.

IV. Uwagi i wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące wnioski:

Wnioski

1. Dostosowanie postanowień statutu Szkoły do obowiązujących przepisów oświatowych poprzez uwzględnienie w nim zadań Szkoły związanych z upowszechnieniem wiedzy o zasadach racjonalnego odżywiania oraz przeciwdziałaniu marnowaniu żywności oraz odniesienie się do programu wychowawczo-profilaktycznego.
2. Diagnozowanie potrzeb w zakresie prowadzenia działań edukacyjnych mających na celu propagowanie i wdrażanie zdrowego odżywiania z wykorzystaniem danych z różnych źródeł, pozyskanych m.in. w ramach współpracy z pielęgniarką szkolną, radą rodziców, organem prowadzącym lub innymi podmiotami.
3. Zobowiązanie rady rodziców do uchwalania w porozumieniu z radą pedagogiczną programu wychowawczo-profilaktycznego Szkoły, a w przypadku niepodjęcia przez nią uchwały w tym zakresie ustalanie tego programu w uzgodnieniu z organem sprawującym nadzór pedagogiczny.
4. Realizowanie wszystkich zaplanowanych w programie wychowawczo-profilaktycznym działań ukierunkowanych na kształtowanie prawidłowych nawyków żywieniowych.
5. Zwiększenie skuteczności nadzoru nad realizacją zadań w obszarze propagowania i wdrażania zdrowego odżywiania w celu zapewnienia sprzedaży na terenie Szkoły wyłącznie środków spożywczych objętych grupami środków spożywczych przeznaczonych do sprzedaży dzieciom i młodzieży przez podmioty spełniające wszystkie wymogi do prowadzenia działalności w zakresie obrotu żywnością.
6. Wprowadzenie w umowach z prowadzącymi działalność w zakresie obrotu żywnością postanowień umożliwiających rozwiązanie umowy lub nałożenie kary pieniężnej w przypadku sprzedaży w Szkole środków spożywczych innych niż objęte grupami środków spożywczych przeznaczonych do sprzedaży dzieciom i młodzieży określonymi w przepisach rozporządzenia z 26 lipca 2006 r.
7. Informowanie uczniów i ich rodziców o zdatności do picia dostępnej w Szkole wody z wodociągów.

Uwaga

Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Kielcach. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Kielce, 19 czerwca 2024 r.

Kontroler
Agnieszka Olejarz
główny specjalista kontroli
państwowej

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Kielcach
p.o. Wicedyrektor
Krzysztof Wilkosz

.....
podpis

.....
podpis